

POSTANOWIENIE

Dnia 4 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Dobrowolski

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa – Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej
przeciwko P. Ł., M. W. i E. Ż.
o ochronę dóbr osobistych,
na skutek skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 21 grudnia 2022 r. w sprawie o sygn. VI ACa 416/22,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 4 października 2023 r.,
wniosku pozwanych o wyłączenie Sędziego Sądu Najwyższego X. Y. od orzekania w sprawie toczącej się przed Sądem Najwyższym pod sygn. akt I CSK 2852/23,

stwierdza swoją niewłaściwość i wniosek zgodnie z właściwością przekazuje do rozpoznania Sądowi Najwyższemu – Izbie Cywilnej.

UZASADNIENIE

Zarządzeniem z 19 września 2023 r. w sprawie I CSK 2852/23, Prezes Izby Cywilnej Sądu Najwyższego na podstawie art. 26 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym przekazał Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych wniosek pozwanych reprezentowanych przez adw. P. K., o wyłączenie Sędziego Sądu Najwyższego X. Y.

Zgodnie z pismem z 18 września 2023 r. (data prezentaty), pełnomocnik pozwanych na podstawie art. 49 § 1 k.p.c. wniósł o wyłączenie od rozpoznania niniejszej sprawy SSN X. Y., z uwagi na fakt, że istnieją obiektywne i powszechnie

znane fakty świadczące o wystąpieniu okoliczności, które mogą wywołać uzasadnione wątpliwości co do bezstronności w niniejszej sprawie Pana Sędziego, ewentualnie wniósł o wyłączenie SSN X. Y. na podstawie art. 48 § 1 ust. 1 k.p.c. z uwagi na fakt, że może on pozostawać ze stronami w takim stosunku publicznoprawnym, że wynik sprawy może oddziaływać na jego prawa lub obowiązki jurysdykcyjne.

W uzasadnieniu wniosku pełnomocnik pozwanych wskazał, że dziennikarze przeciwko, którym wytoczone jest niniejsze powództwo zatrudnieni są w spółce R. w W. w portalu, który opisywał rodzące się wątpliwości w zakresie działalności Krajowej Rady Sądowniczej w kształcie nadanym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3), a także na stronach komentowano uchwałę składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA 1-41104/20 (OSNK 2000 nr 2, poz. 1 i OSNC 2020 nr 4, poz. 34). Sędzia X. Y. został powołany na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w oparciu o wskazane przepisy. W odczuciu strony pozwanej, wyznaczenie do rozpoznania sprawy sędziego, którego nominacja do Sądu Najwyższego pochodzi od wskazanej KRS, krytykowanej przez media w których zatrudnieni są pozwani i w których wielokrotnie wyrażano dezaprobatę dla działań i decyzji podejmowanych przez instytucje wymiaru sprawiedliwości, w tym właśnie przez ukształtowaną w oparciu o wskazane przepisy KRS może budzić uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności w niniejszej sprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 154 ze zm., dalej: „u.SN”) do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Jednocześnie,

stosownie do treści art. 26 § 3 u.SN, wniosek, o którym mowa w art. 26 § 2 u.SN, pozostawia się bez rozpoznania, jeżeli obejmuje ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości. Sąd rozpoznający sprawę przekazuje niezwłocznie wniosek Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych celem nadania mu dalszego biegu na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Przekazanie wniosku Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania. Wobec braku regulacji szczególnej, do wniosków dotyczących wyłączenia sędziego, o których mowa w art. 26 § 2 u.SN, złożonych w postępowaniu cywilnym znajdują odpowiednie zastosowanie przepisy ogólne k.p.c., regulujące instytucję wyłączenia sędziego (art. 48 i n. k.p.c.).

W odniesieniu do treści wyżej wskazanych przepisów ukształtował się w orzecznictwie pogląd o odrębności instytucji procesowych, które służą ocenie wniosków i oświadczeń zmierzających do wyłączenia sędziego, których podstawą są zarzuty niezależności sądu i niezawisłości sędziego, oraz tych, których podstawę stanowią zarzuty zmierzające do podważenia bezstronności sędziego w danej sprawie.

Pojęcie „niezależności” i „niezawisłości” zwykło się przy tym odnosić do okoliczności związanych z funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości w ogólności, w tym do braku niezależności sądu wobec organów pozasądowych, braku samodzielności sędziego wobec władz i innych organów sądowych czy braku niezależności od wpływu czynników społecznych i politycznych (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 20 maja 2020 r., I NWW 9/20; 3 czerwca 2020 r., I NWW 28/20; 10 listopada 2020 r., I NWW 64/20; 30 kwietnia 2021 r., I NWW 91/20).

„Bezstronność” określa się zaś jako postawę sędziego rozumianą zarówno jako subiektywne poczucie sędziego co do własnej bezstronności, jak i jego bezstronność w odbiorze zewnętrznym opartą na zobiektywizowanych przesłankach i analizowaną przez odwołanie się do oceny sytuacji dokonanej przez przeciętnego, rozsądnie rozumującego

obserwatora procesu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 listopada 2022 r., I NWW 154/21).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmowano przy tym, że przepis art. 26 § 2 u.SN ustanowił wyłączną właściwość funkcjonalną Sądu Najwyższego w przypadku wniosków o wyłączenie sędziego, których podstawą są zarzuty dotyczące braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Konsekwentnie przyjęto, że pozostałe wnioski, oparte na innych podstawach (w tym zarzucie braku bezstronności sędziego), powinny zostać rozpoznane przez sąd powszechny lub Sąd Najwyższy, którego właściwość powinna być ustalana na podstawie przepisów odpowiedniej ustawy procesowej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 20 maja 2020 r., I NWW 9/20; 25 czerwca 2020 r., I NWW 10/20; 30 września 2020 r., I NWW 66/20; 10 listopada 2020 r., I NWW 58/20; 3 sierpnia 2021 r., I NWW 38/21).

Ustawodawca przekazał zatem do właściwości Sądu Najwyższego jedynie takie wnioski o wyłączenie sędziego albo o oznaczenie sądu (przed którym ma toczyć się postępowanie), których podstawą są zarzuty dotyczące braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Konsekwentnie wnioski o wyłączenie sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma toczyć się postępowanie, oparte na innych podstawach, nie podlegają rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy w trybie art. 26 § 2 u.SN.

Fakt, iż z metodologicznego punktu widzenia istnieje możliwość zastosowania rozumowania wykorzystywanego w celu ustalenia niezawisłości sędziego także do określenia jego bezstronności, nie przekłada się na to, iż instytucje te są tożsame. Przeciwnie, jak wskazuje utrwalona i niebudząca kontrowersji, zarówno w doktrynie, jak i judykaturze, zasada wykładni językowej określana mianem zakazu wykładni synonimicznej - różnym określeniom należy przypisywać różne znaczenie. Poza wskazaną dyrektywą wykładni, odwołującą się do kwestii typowo semantycznych, na rzecz powyższego przemawiają także względy aksjologiczne. Rekonstruując wartości chronione przez prawo zakodowane w art. 49 § 1 k.p.c. oraz art. 26 § 2 u.SN, w szczególności bezstronność i niezawisłość, odwołując się do ich *ratio legis* determinującego sposób użycia wskazanych określeń w tekście prawnym, należy dojść do wniosku, że nie są one

ani równoznaczne, ani równoważne. Na rzecz powyższego przemawia ponadto fakt wprowadzenia przez prawodawcę do systemu prawnego możliwości badania zarzutów dotyczących braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego pomimo istniejącej uprzednio możliwości badania bezstronności sędziego, w tym w ramach procedury karnej.

Przepis art. 48 § 1 k.p.c. przewiduje wyłączenie sędziego z mocy prawa (*iudex inhabilis*). Zgodnie natomiast z art. 49 § 1 k.p.k. sędzia ulega wyłączeniu, jeśli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w sprawie. Zaistnienie powyższych okoliczności w konkretnej sprawie może wywoływać podejrzenie co do sposobu sprawowania urzędu przez sędziego. Wobec czego zasadnym jest wyeliminowanie zarówno wątpliwości stron jak i wątpliwości samego sędziego, aby rozstrzygnięcie było postrzegane jako w pełni bezstronne.

Polski ustawodawca w ramach postępowania sądowego wyodrębnił tryb wyłączenia sędziego od orzekania w sprawie z uwagi na brak bezstronności oraz tryb wyłączenia sędziego od orzekania w sprawie z uwagi na brak niezawisłości i niezależności. Zarówno w literaturze, jak i w orzecznictwie podkreśla się, że pojęcia pozostają ze sobą w ścisłym związku i stanowią gwarancje prawa do sądu w demokratycznym państwie prawnym (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności). Jednakże okoliczności dotyczące bezstronności sądu stanowią podstawę rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego od orzekania na podstawie art. 49 § 1 k.p.c. przed sądem, w którym toczy się postępowanie. Natomiast okoliczności uzasadniające brak niezawisłości lub niezależności stanowią podstawę orzekania przez Sąd Najwyższy (art. 26 § 2 u.SN).

Z treści przedmiotowego wniosku wynika, że wnioskodawca upatruje subiektywne poczucie braku bezstronności sędziego referenta w jego powołaniu na urząd z udziałem KRS, gdyż jest zatrudniony w mediach, które wypowiadały się bardzo krytycznie zarówno o zmianach legislacyjnych, w wyniku których powołana została KRS, a w konsekwencji także o procedurze nominacyjnej sędziów, w której brała udział KRS, jak i statusie sędziów powołanych w wyniku

tak przeprowadzonego postępowania nominacyjnego. Wnioskodawca, przywołując we wniosku okoliczności podjęcia uchwały Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/20), powiązał je z procedurą nominacyjną sędziego referenta, wykazując, że działalność informacyjna strony powodowej dotyczyła bezpośrednio także sędziego referenta. Wnioskodawca nie podniósł zarzutu nieważności postępowania tudzież zależności sędziego od władzy wykonawczej, wynikającego wyłącznie z przebiegu postępowania nominacyjnego. Wobec powyższego wniosek nie spełnia przesłanek z art. 26 § 2 u.SN.

Podkreślić należy, że to wnioskodawca określa w piśmie procesowym ramy prawne w ramach których Sąd może wniosek rozpoznać. Wnioskodawca nie podniósł zarzutu braku niezależności sądu ani niezawisłości sędziego z uwagi na przebieg procedury nominacyjnej sędziego referenta. W ocenie wnioskodawcy sędzia referent może nie być bezstronny, wyłącznie z uwagi na działalność publiczną wnioskodawcy, odnoszącą się wprost do działania KRS i oceny sędziów przystępujących do konkursów z udziałem KRS. Działalność ta w subiektywnym odczuciu wnioskodawcy, może mieć wpływ na ocenę bezstronności sędziego referenta, który awansował w wyniku krytykowanej przez wnioskodawcę procedury nominacyjnej.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy stwierdził swoją niewłaściwość i przekazał wniosek Izbie Cywilnej Sądu Najwyższego, jako sądowi właściwemu.

s.h.

[ms]

